

Arhanghelii de Ion Agarbiceanu

Opera “Arhanghelii” este singurul roman al scriitorului Ion Agarbiceanu.

In acest roman scriitorul surprinde lumea din jurul unei mine de aur din muntii Apuseni.

“Arhanghelii” este numele acestei mine de aur din satul Valeni din Ardeal. Intraga actiune a romanului se desfasoara in jurul acestei mine , prezinta evenimentele, conflictele petrecute in satul Valeni. Actiunea se desfasoara pe mai multe planuri, lumea

proprietarilor de terenuri aurifere, si a celor exploatați . Atrasi de mirosul aurului mica burghezie, functionarii de cancelarii, medicii de provincie , avocatii, dascalii, preotii vreau si ei sa puna mana macar pe o “actie” la mina de aur. Ei ii fac curte familiei notarului Iosif Rodean, ii indeplinesc toate dorintele , ii vaneza banii si ii pandesc ruina. Intreaga familie Rodean era alcatuita intr-un mod foarte ciudat. Elenuta si fratele ei Gita sunt straini de lacomia de avere a tatalui lor, surorile Octavia si Eugenia sunt prinse de patima aurului , fiica cea mare Maria duce o viata mai normala alaturi de medicul Vraciu, sotia notarului doamna Marina este o femeie simpla de la tara, fara carte.

Notarul Iosif Rodean este principalul partas la mina de aur. El este un om pe jumătate cult, un om imbogatit peste noapte, brutal, lacom, nemilos , exploatand la maxim pe muncitori, el este intruchiparea patronului. Notarul si asociatii sai deschid o noua galerie de aur fara sa investeasca bani prea multi. Pe capul familiei patima aurului il va duce la nebunie.

Iosif Rodean a ajuns in satul Valeni, pe post de notar, oamenilor le era groaza sa ajunga la ele cu problemele lor,il numeau “uriasul de la cancelarie”, un om ursuz. A cerut-o de sotie pe fiica lui Ion Negru, pe Marina cerindu-i tatalui 10 actii la mina Arhanghelii, o mina practic inchisa. Pentru a avea bani sa redeschida mina a vandut actiuni primarului Vasile Cornean, lui Ungurean si Pruncul.

Dintre cei care ii fac curte notarului Iosif Rodean sunt doctorul Printu, avocatii Craciun, Poplacean, primarul Vasile Cordean si domnul Paul Marino . Ei doresc actiuni la mina sau mana Elenutei pentru ca tata i-a pregatit o zestre colosala.

Spre deosebire de lumea notarului si a burgheziei din sat este lumea baiesilor, a celor care lucreaza la extragerea aurului.

Accidentele de munca incepusera sa fie tot mai dese si oamenii le privesc ca niste semne rele dar nu indraznesc sa se revolte, de frica notarului. Moartea lui Gligoras , cazut in vartej a zguduit lumea satului, a indreptat blesteme catre notar.

Actiunea romanului incepe inaintea sarbatorilor de Paste, cand tanarul Vasile Murasan , student in ultimul an la seminarul teologic se pregateste sa mearga acasa in satul Valeni.

Satul Valeni este un sat de munte , unde casele erau aruncate ca din prastie,unde si unde.

Pe langa drumul satului , se rostogoleste o vale cu ape tulburi ca si creta topita. Inca de la intarea in sat se auzea zgomotul piualor de pisat piatra aurifera. Piuale erau asezate aproape de vale. Tatal lui Vasile era preotul din sat, el nu avea piua. In jurul bisericii erau ingramadite in jur de patruzeci de case, unde locuiau functionarii satului. Pe vremuri acesta a fost un sat de oameni harnici, care cultivau pamantul, cresterau animale. Dupa ce s-a descoperit aur in mina "Arhanghelii" femeile s-au lenevit, au inceput sa cumpere totul de la oras sau din alte sate. Primarului Cordean aurul ii ia mintile, isi paraseste sotia pe care intai o bate si se casatoreste cu secretara sa Dochita o femeie lacoma.

In aceasta lume josnica a banului, se desfasoara treptat o idila de dragoste curata, care inunda intregul roman si-l purifica intrucatva: dragostea dintre teologul Murasan si Elenuta, fata cea mai mica a lui Rodean. Vasile este constient ca nu este dorit de familia Rodean pentru ca Elenuta este avuta, ea a fost chiar si la scoala la Viena. Vasile era un baiat foarte talentat si ambitios, vroia sa termine seminarul si sa ajunga intr-o parohie buna.

In timpul balului de la Paste Elenuta este curtata de candidatul Voicu , dar el nu este pe placul ei si al notarului. Tot in acea perioada se leaga o prietenie mai stransa intre Elenuta si clericul Vasile si incep sa corespundeze. De Ispas, sora ei Maria si

sotul ei vin acasa la Valeni aduncand cu ei pe avocatul Craciun, un pretendent la mana Elenutei. Nici acesta nu este pe plac fetei, dar nici noatului pentru ca indrazneste sa-I ceara avere 80000 zloti.

Clericul Vasile indrazneste sa ceara post la o parohie ca sa se poata casatori cu Elenuta, dar notarul Rodean il ironizeaza si ii respinge cererea in casatorie cu fiica sa Elenuta. Vasile Murasan accepta postul de invatator in satul Galeni.

Cuprins de patima banului, inconjurat de oameni lacomi , fara caracter Iosif Rodean este cuprins de patima jocului de carti. Seara de seara joaca carti, pierde o gramada de bani. De asemenea se hotaraste sa construiasca doua case ca doua palate pentru fiicele sale Octavia si Eugenia . Constructia caselor , pierderea banilor la jocuri de noroc si terminarea aurului in galeria cea veche de la Arhanghelii ii aduce falimentul. El mai incearca exploatarea galeriei noi dar venirea unui ger naprasnic in perioada Craciunului il face sa nu mai poata macina minereul si sa aiba bani sa plateasca slujbasii. Falimentul este definitiv.

Sfarsitul casei Rodenilor incepe intr-o dimineata cetoasa de februarie , care prevesteste nebunia, cand o toropela ciudata il cuprinde pe notar, o agitatie cuplita pe surori si pe notarea sa.

Rodean auzind ca se liciteaza mina se trezeste brusc din toropeala si innebunit ia arma vrand sa-l ucida pe Pruncu. Pruncu se prabuseste, dar in ultimul moment striga o ultima oferta, si trece in posesia minei.

Copilul sau Ghita si ginerele Vraciu vor salva cele doua case, cumparandu-le. Elenuta se casatoreste cu clericul Vasile si pleaca la parohia acestuia la Teleguta. Ghita se casatoreste cu Laura, fiica preotului din Gureni. Iosif Rodean a fost internat intr-o casa de sanatate timp de un an si jumătate dar doctorii l-au trimis acasa neputand sa faca nimic pentru acesta. In fiecare dimineata fostul

notar ia un ciocan si se intreapta spre mina sub ochii neputinciosi ai sotiei Marina.